

НАПРЯМИ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНІВ

©2019 ШВЕД А. Б.

УДК 332.142.4
JEL: R11; R58

Швед А. Б. Напрями інституціонального забезпечення управління економічним розвитком регіонів

У статті визначено напрями та розроблено систему інституціонального забезпечення економічного розвитку регіонів. З'ясовано, що для забезпечення ефективного економічного розвитку регіону та подолання існуючих диспропорцій необхідні: державне регулювання; легітимність; регіональна ініціатива та регіональне виконання; конкретно-цільовий характер заходів, що розробляються; системний підхід з урахуванням усіх видів і методів державної підтримки конкретного регіону; відповідальність і контроль; орієнтація на програмно-цільові методи вирішення проблем в умовах трансформаційних суспільних відносин. Зазначено, що завданням державної політики на регіональному рівні є здійснення важеного управління, що пов'язане як із прямим адмініструванням регіональних процесів, так і здійсненням регулюючого впливу, з визначенням меж і вибором більш м'яких методів втручання в ту чи іншу сферу функціонування території. У цьому контексті першочерговим є дотримання принципу субсидіарності, здійснення державного регулювання за допомогою прийняття та впровадження законодавчих актів, стимулювання регіонального розвитку шляхом державного фінансування за умови максимального та раціонального використання внутрішніх ресурсів. Відзначено, що система інституціонального забезпечення економічного розвитку регіонів (ЕПП) передбачає комплексність розвитку всіх регіонів країни, оптимізацію розміщення продуктивних сил по території країни та вирівнювання умов господарювання та життєдіяльності людини. Існування інституціонально розвинутою регіональної економічної системи дасть можливість прискорити зростання економіки всієї країни. Зроблено висновки, що наявність проблем у економічному розвитку регіону вимагає вдосконалення державної політики у сфері регіонального розвитку, її відповідних правових, організаційних, економічних механізмів на основі інституційного забезпечення, що, своєю чергою, уможливить визначення довгострокової стратегії економічного розвитку регіонів.

Ключові слова: економічний розвиток, регіон, інституціональне забезпечення, державна політика, регіональна система.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-10-83-88>

Рис.: 1. **Бібл.:** 12.

Швед Аліна Борисівна – асистент, кафедра менеджменту і публічного адміністрування, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова (вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002, Україна)

E-mail: alinaborisovnamazur@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4687-1544>

УДК 332.142.4
JEL: R11; R58

UDC 332.142.4
JEL: R11; R58

Швед А. Б. Направления институционального обеспечения управления экономическим развитием регионов

В статье определены направления и разработана система институционального обеспечения экономического развития регионов. Установлено, что для обеспечения эффективного экономического развития региона и преодоления существующих диспропорций необходимы: государственное регулирование; легитимность; региональная инициатива и региональное выполнение; конкретно-целевой характер разрабатываемых мер; системный подход с учетом всех видов и методов государственной поддержки конкретного региона; ответственность и контроль; ориентация на программно-целевые методы решения проблем в условиях трансформационных общественных отношений. Отмечено, что задачей государственной политики на региональном уровне является осуществление взвешенного управления, что связано как с прямым администрированием региональных процессов, так и с осуществлением регулирующего воздействия, с определением границ и выбором более мягких методов вмешательства в ту или иную сферу функционирования территории. В этом контексте первоочередным является соблюдение принципа субсидиарности, осуществление государственного регулирования посредством принятия и внедрения законодательных актов, стимулирование регионального развития путем государственного финансирования при условии максимального и рационального использования внутренних ресурсов. Отмечено, что система институционального обеспечения экономического развития регионов (ЭПП) предусматривает комплексность развития всех регионов страны, оптимизацию размещения производительных сил по территории страны и выравнивание условий хозяйствования и жизнедеятельности человека. Существование институционально развитой региональной экономической системы позволит ускорить рост экономики всей страны. Сделан вывод, что наличие проблем в экономическом развитии региона требует совершенствования государственной политики в сфере регионального развития, её соответствующих

Shved A. B. Directions of Institutional Provision for Administration of the Economic Development of Regions

The article defines directions and develops a system of institutional provision for the economic development of regions. It is determined that in order to ensure an efficient economic development of a region and to overcome existing imbalances are necessary: the State regulation; legitimacy; regional initiative and regional implementation; specific targeted nature of the measures being developed; systematic approach, taking into account all types and methods of the State provision for a particular region; responsibility and control; focus on the program-targeted methods of solving problems in the context of transformational public relations. It is specified that the task of the State policy at the regional level is a weighted governance related to both the direct administration of regional processes and the implementation of regulatory impact, with the determination of boundaries and selection of softer methods to intrude in a certain area of functioning of the territory. In this context, the first priority is to uphold the principle of subsidiarity, implement government regulation through the adoption and implementation of legislative acts, and stimulate regional development through the State financing provided that internal resources are used with as much as possible expediency. It is noted that the system of institutional provision for economic development of regions (EDR) provides for the comprehensive development of all regions of the country, optimization of the deployment of productive forces across the country, and the leveling of conditions of economic management and human living. The existence of an institutionally developed regional economic system will accelerate the growth of the country's economy. It is concluded that presence of problems in the economic development of region requires an improvement of the State policy in the sphere of regional development, its respective legal,

правовых, организационных, экономических механизмов на основе институционального обеспечения, что даст возможность определить долгосрочную стратегию экономического развития регионов.

Ключевые слова: экономическое развитие, регион, институциональное обеспечение, государственная политика, региональная система.

Рис.: 1. **Библ.:** 12.

Швед Алина Борисовна – ассистент, кафедра менеджмента и публичного администрирования, Харьковский национальный университет городского хозяйства им. А. Н. Бекетова (ул. Маршала Бажанова, 17, Харьков, 61002, Украина) **E-mail:** alinaborisovnamazur@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4687-1544>

organizational, economic mechanisms on the basis of institutional provision that will enable a long-term strategy for regional economic development.

Keywords: economic development, region, institutional provision, the State policy, regional system.

Fig.: 1. **Bibl.:** 12.

Shved Alina B. – Assistant, Department of Management and Public Administration, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv (17 Marshala Bazhanova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: alinaborisovnamazur@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4687-1544>

На даний час економічний розвиток регіонів України характеризується зростаючим інтересом до дослідження регіональних проблем як з боку наукового співтовариства, так і з боку державних органів влади. Вирішення регіональних проблем значною мірою визначає розвиток країни в цілому, а наукове обґрунтування основних напрямків регіонального економічного розвитку набуває все більшої актуальності. Збалансований регіональний розвиток має бути орієнтований на надання гідних умов життя населенню, забезпечення комплексного розвитку та підвищення конкурентоспроможності економіки шляхом наявності необхідних ресурсів.

В умовах безперервного розвитку суспільства держава завжди відігравала важливу роль у процесах економічного розвитку регіонів. Враховуючи прагнення України щодо європейської інтеграції, значення ефективної державної політики, здатної забезпечити прогресивний розвиток усіх сфер економіки, є вирішальним, адже на шляху до інтеграції в європейське співтовариство Україна потребує дієвих державно-владних орієнтирів, здатних сприяти належному соціально-економічному розвитку суспільства. Державна політика має спиратися на відповідні принципи, засади та завдання, адже саме від вдало визначених завдань, напрямів їх реалізації та принципів, на яких вона будується, залежить якість державної політики, тому вони повинні відповідати основним європейським нормам і принципам.

Питання інституціонального забезпечення економічних систем завжди були в центрі уваги багатьох учених у галузі економіки та управління. Особливої уваги заслуговують праці О. Алімова [1], З. Ватаманюк [2], А. Гриценка [3], А. Мельник [4], А. Михненко [5], Д. Нортона [6], А. Ткач [7] та ін.

Проте значна кількість питань щодо інституціонального забезпечення регіонального економічного розвитку й досі залишається невирішеними та потребує детального розгляду.

Метою статті є визначення напрямів та розробка системи інституціонального забезпечення економічного розвитку регіонів.

Аналіз наукових праць показав, що проблема державного регулювання розвитку регіонів має системний характер, оскільки синтезує такі виміри: політичний, соціальний, гуманітарний, економічний та ін.

Актуальність проблематики державної політики щодо розвитку регіонів зростає відповідно до посилення демократичних тенденцій розвитку українського суспільства, збільшення фінансово-економічних, зовнішньополітичних, інформаційних та інших загроз. Тому на даний час особливо важливою є необхідність вдосконалення державної політики, спрямованої на активізацію економічного розвитку регіонів, оскільки держава виступає головним координатором прискорення економічного зростання. Підвищення ефективності функціонування регіональної господарської системи, забезпечення її конкурентоспроможності зумовлюють необхідність постійного пошуку шляхів активізації економічного розвитку регіонів.

Серед стратегічних завдань економічного регіонального розвитку вітчизняні науковці виділяють такі:

- ✦ вихід з кризи, стабілізація економіки регіону;
- ✦ в реструктуризації господарського комплексу регіону;
- ✦ в створенні соціально орієнтованої економіки ринкового типу [8, с. 15].

Інституціональне забезпечення економічного розвитку регіонів досягається через взаємодію органів державної влади, спеціалізованих державних установ і суспільства.

Держава впливає на процеси, що в ній відбуваються, за допомогою певних методів. У сфері соціально-економічного розвитку державна політика реалізовується за допомогою адміністративних та економічних методів. Адміністративні методи впливу реалізуються органами влади, які володіють державно-владними повноваженнями, шляхом втручання в економічну діяльність господарських суб'єктів. Вони базуються на силі й авторитеті державної влади та є сукупністю заходів заборон, дозволів та примусу (встановлення правил, ліцензування, квотування тощо), які прописано й регламентовано в законодавчо-нормативній базі та спрямовано на створення умов для функціонування ринкової системи та реалізації соціальних цілей суспільства [9].

Суттю державної політики у сфері економічного розвитку регіонів є зміна економічної системи щодо забезпечення економічного зростання суспільства. У своєму загальному розумінні державна політика

здійснюється за двома основними напрямками: економічним і соціальним.

Економічна політика держави повинна реалізуватися шляхом комплексного підходу, за допомогою якого вона може охопити всі сфери економічного життя країни та показувати найкращий результат від реалізації заходів.

Метою регіональної економічної політики виступає досягнення внутрішньої та зовнішньої стійкості регіональної економічної системи. Внутрішня стійкість регіональної економічної системи має на увазі такий стан економіки регіону, що характеризується стабільністю безперервного відтворення територіально-господарського комплексу, підтриманням позитивного торгового сальдо вивозу-ввозу продукції регіону, забезпечення зайнятості та відповідного рівня життя населення. Під зовнішньою стійкістю слід розуміти стійкість платіжного балансу регіону, стабільне позитивне зовнішньоторговельне сальдо, відсутність зовнішнього боргу, наявність стабілізаційного фонду (золотого запасу), місце регіону в загальноукраїнському та світовому поділі праці. Таким чином, економічний розвиток регіону являє собою такий стан економіки регіону, що визначається економічною стійкістю його систем і здатний протистояти впливам різного характеру, що призводять до спаду показників економічного розвитку регіону та до швидкого повернення у вихідний стійкий стан. Сталий економічний розвиток регіону має на увазі також такий рівень розвиненості економіки регіону, що визначається його економічним потенціалом (виробничим, фінансовим, трудовим, природним, науковим, інноваційним, інвестиційним), при якому підтримується постійний процес розширеного відтворення регіону, що забезпечує стабільний приріст кінцевих економічних показників розвитку регіону.

Такий економічний розвиток регіону можливий при формуванні відповідної ефективної системи державного регулювання. Інструментами та методами державного регулювання при цьому виступають прогнозування та програмування, бюджетні, цінові, фінансові, валютні, тарифні та нетарифні методи, які, впливаючи на соціально-економічну систему регіону, забезпечують його сталий розвиток.

Для забезпечення ефективного економічного розвитку регіону, подолання існуючих диспропорцій необхідними є: державне регулювання, легітимність, регіональна ініціатива та регіональне виконання, конкретно-цільовий характер заходів, що розробляються, системний підхід з урахуванням усіх видів і методів державної підтримки конкретного регіону, відповідальність і контроль, орієнтація на програмно-цільові методи вирішення проблем в умовах трансформаційних суспільних відносин. Крім того, необхідно поступово відмовлятися від механізму ре-

гіональної політики із сильним «розподільчим» пріоритетом на користь відсталих і депресивних територій. Найефективнішим механізмом регіонального розвитку є створення державою правових основ для підвищення ефективності використання внутрішнього потенціалу самими територіями задля посилення їхньої конкурентоспроможності, а значить, ліквідації відсталості [10, с. 330].

Відносини держави та регіонів мають будуватися на таких принципах:

- ✦ *децентралізації* – центри прийняття рішень щодо поточного розвитку територій необхідно змістити на регіональний рівень;
- ✦ *мотивації* – держава створює умови для зацікавленості регіонів у власному розвитку, зокрема шляхом оптимізації схем розподілу національного доходу;
- ✦ *партнерства* – держава є повноправним партнером місцевих органів влади та приватних кіл у розробці, фінансуванні й реалізації локальних економічних і соціальних проектів;
- ✦ *відповідальності* – держава нестиме відповідальність нарівні з регіональними та місцевими управлінськими колами за невиконання адміністративних, фінансових і соціальних зобов'язань [11, с. 17].

Завданням державної політики на регіональному рівні є здійснення виваженого управління, що пов'язане як із прямим адмініструванням регіональних процесів, так і здійсненням регулюючого впливу, визначаючи межі та вибираючи більш м'які методи втручання в ту чи іншу сферу функціонування території. У цьому контексті першочерговим є дотримання принципу субсидіарності, здійснення державного регулювання за допомогою прийняття та впровадження законодавчих актів, стимулювання регіонального розвитку шляхом державного фінансування за умови максимального та раціонального використання внутрішніх ресурсів.

До основних пропозицій та напрямів удосконалення державного регулювання економічного розвитку регіонів у сучасних умовах можна віднести такі:

- 1) Проведення цілеспрямованої, послідовної та інклюзивної інформаційної кампанії та роз'яснювальної роботи серед ключових партнерів щодо важливості державної регіональної політики та її ролі в підвищенні загальнонаціональної конкурентоспроможності та добробуту населення.
- 2) Створення системи розробки та реалізації державної регіональної політики, яка б на практиці, а не лише в документах, відповідала принципам пріоритетності, комплексності, комплементарності, прозорості, ефективності та компетентності державного апарату.
- 3) Перехід від майже виключно «політики будівництва та ремонту» та політики «залаткування

дір» до політики комплексного розвитку територій, у тому числі через некапітальні проекти та програми, а також заходи, спрямовані на розвиток людського капіталу, створення можливостей для самореалізації людей в економічній діяльності, освіті, культурі та ін.

4) Необхідність представлення цільових результатів впровадження державної регіональної політики не лише у вигляді «одиниць» – прийнятих підзаконних актів, побудованих шкіл, відремонтованих доріг і т. ін., але й у вигляді якісних змін за різними компонентами територіальної системи того чи іншого регіону – людський капітал, просторова інтеграція, економічна конкурентоспроможність, соціальне благополуччя та ін.

5) Формування заходів державної регіональної політики з урахуванням, перш за все, реалій розвитку різних регіонів (та їхніх типів). Відхід від абстрактних централізованих категорій та запровадження інклюзивного процесу формування планів дій та бюджетів [12].

6) Активне (а не формальне) залучення регіональних органів влади до процесу формування завдань та інструментів стимулювання регіонального розвитку – через нові інтерактивні платформи (у тому числі, із застосуванням сучасних технологій – Інтернет, закриті професійні мережі для працівників департаментів економічного розвитку).

7) Запровадження нових стандартів для виконавців політики із чітким зазначенням відповідальності та наслідків невиконання затверджених заходів.

8) Підвищення рівня прозорості прийняття рішень та їх виконання, рівня поінформованості неурядових партнерів та розширення можливостей активних представників громади здійснювати контроль та моніторинг за виконанням державної регіональної політики на місцях.

9) Обов'язкова розробка планів реалізації операційних програм стратегій, затвердження бюджетів на впровадження пріоритетів та завдань стратегії, механізмів контролю та моніторингу, відповідальності за реалізацію в усіх регіонах України.

10) Перехід від «паралельних» систем стратегічного планування та поточного (ситуативно-аврального) планування/реалізації політики до інтегрованої системи стратегічного планування та управління, де плани реалізації стратегій та бюджети чітко корелюються із визначеними стратегічними пріоритетами та завданнями.

11) Проведення реальної реформи децентралізації влади – зі зміною адміністративно-територіального устрою, посиленням фіскальної децентралізації, підвищенням автономії регіональних органів самоврядування, професіоналізації державної служби.

12) Посилення пріоритетності розподілу ресурсів та концентрування їх на тих управлінських та інвестиційних заходах та територіях, які можуть забезпечити найбільшу віддачу у найкоротший час,

однак матимуть довготривалий і комплексний ефект на розвиток не лише даної території, але й сусідніх регіонів.

13) Проведення заходів державної політики, спрямованих на концентрацію ресурсів на певних територіях, має відбуватися у жорсткій зв'язці із заходами, спрямованими на підвищення «пов'язаності» точок зростання із оточуючими їх територіями задля розширення зони позитивного впливу цих заходів.

14) Підтримка в розробці та реалізації проєктів, спрямованих на перспективу, які б мали вплив на зрушення у структурі економіки, її продуктивності, трудоемності, на структуру зайнятості, на відповідність знань та навичок населення реальним потребам регіонального ринку праці, на зростання доходів від активної економічної діяльності.

15) Запровадження нових стандартів для виконавців із чітким зазначенням відповідальності та наслідків невиконання затверджених заходів.

Система інституціонального забезпечення економічного розвитку регіонів (ЕРР) передбачає комплексність розвитку всіх регіонів країни, оптимізацію розміщення продуктивних сил по території країни та вирівнювання умов господарювання та життєдіяльності людини (рис. 1).

Існування інституціонально розвинутої регіональної економічної системи дасть можливість прискорити зростання економіки всієї країни.

Державна регіональна політика має бути спрямована на вирішення найважливішого завдання сьогодення – створення самодостатніх потужних регіонів, з міцною економікою та можливостями для самоврядності, тому завданням держави в цьому контексті є створення та забезпечення всіх умов (нормативно-правових, організаційних, фінансові тощо) для повноцінного розвитку регіонів. При цьому сукупність методів та інструментів має застосовуватися з метою досягнення синергетичного ефекту та процесів самовідтворення регіональних економічних систем.

ВИСНОВКИ

Наявність проблем у економічному розвитку регіону вимагає вдосконалення державної політики у сфері регіонального розвитку, відповідних її правових, організаційних, економічних механізмів на основі інституційного забезпечення, яке надасть можливість визначення довгострокової стратегії економічного розвитку регіонів.

Перспективою подальших досліджень є формування стратегії регіонального економічного розвитку на засадах забезпечення ефективного використання регіонального потенціалу на основі реальної його оцінки, що дозволить нейтралізувати слабкі сторони соціально-економічного розвитку та активізувати сильні.

Рис. 1. Система інституціонального забезпечення економічного розвитку регіонів (ЕРР)

ЛІТЕРАТУРА

1. Економічний розвиток України: інституціональне та ресурсне забезпечення: монографія / О. М. Алімов, А. І. Даниленко, В. М. Трегобчук та ін. Київ: Об'єднаний інститут економіки НАН України, 2005. 540 с.

2. Ватаманюк З. Інституційні засади формування економічної системи України: теорія і практика. Львів: Новий світ-2000, 2005. 648 с.

3. Институциональная архитектура и динамика экономических преобразований: монография / под ред. д-ра экон. наук А. А. Гриценко. Харьков: Форт, 2008. 928 с.

4. Мельник А. Ф. Система інституційного забезпечення структурної трансформації національної економіки: сутнісні характеристики та проблеми формування. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2012. № 2. С. 7–17.

5. Михненко А. М., Бакуменко В. Д. Інституціоналізація // *Енциклопедичний словник з державного управління* / уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. Київ: НАДУ, 2010. 820 с.

6. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / пер. з англ. І. Дзюб. Київ: Основи, 2000. 198 с.

7. Ткач А. А. Інституціональна економіка. Нова інституціональна економічна теорія: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2007. 304 с.

8. Регіональне управління: навч. посіб. / Л. М. Зайцева, С. М. Серьогін, Н. Й. Коніщева та ін. Дніпропетровськ: ДФ УАДУ, 2000. 240 с.

9. Рудень В. В. Перспективи та пріоритети розвитку соціально-економічної системи України. URL: <http://intkonf.org/ruden-vv-perspektivi-ta-prioriteti-rozvitku-sotsialno-ekonomichnoyi-sistemi-ukrayini/>

10. Регіональна політика та механізми її реалізації / М. І. Долішній, С. М. Злупко, С. Й. Вовканич та ін.. Київ: Наукова думка, 2003. 503 с.

11. Держава та регіони: від патерналізму до партнерства: аналітична доповідь / С. О. Біла, О. В. Шевченко, В. І. Жук та ін. Київ: НІСД, 2010. 64 с.

12. Нормативно-правове забезпечення регіонального розвитку в Україні. URL: <http://old.niss.gov.ua/monitor/november08/3.htm>

Науковий керівник – Новікова М. М., доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри менеджменту і публічного адміністрування Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

REFERENCES

Alymov, O. M. et al. *Ekonomichniy rozvytok Ukrainy: instytutsionalne ta resursne zabezpechennia* [Economic development of Ukraine: institutional and resource support]. Kyiv: Obiednanyi instytut ekonomiky NAN Ukrainy, 2005.

Bila, S. O. et al. *Derzhava ta rehiony: vid paternalizmu do partnerstva: analitychna dopovid* [Countries and Regions: From Paternalism to Partnership: An Analytical Report]. Kyiv: NISD, 2010.

Dolishnii, M. I. et al. *Rehionalna polityka ta mekhanizmyy realizatsii* [Regional policy and mechanisms for its implementation]. Kyiv: Naukova dumka, 2003.

Institutsionalnaya arkhitektonika i dinamika ekonomicheskikh preobrazovaniy [Institutional architectonics and the dynamics of economic transformation]. Kharkiv: Fort, 2008.

Melnyk, A. F. "Systema instytutsiinoho zabezpechennia strukturnoi transformatsii natsionalnoi ekonomiky: sutnisni kharakterystyka ta problemy formuvannia" [The system of institutional support of the structural transformation of the national economy: the essential characteristics and problems of formation]. *Visnyk Ternopil'skoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, no. 2 (2012): 7-17.

"Normatyvno pravove zabezpechennia rehionalnoho rozvytku v Ukraini" [Legal support for regional development in Ukraine]. <http://old.niss.gov.ua/monitor/november08/3.htm>

Nort, D. *Instytutsii, instytutsiina zmina ta funktsionuvannia ekonomiky* [Institutions, institutional change and economic performance]. Kyiv: Osnovy, 2000.

Ruden, V. V. "Perspektyvy ta priorityety rozvytku sotsialno-ekonomichnoi systemy Ukrainy" [Prospects and priorities for development of socio-economic system of Ukraine]. <http://intkonf.org/ruden-vv-perspektivi-ta-prioriteti-rozvitku-sotsialno-ekonomichnoyi-sistemi-ukrainy/>

intkonf.org/ruden-vv-perspektivi-ta-prioriteti-rozvitku-sotsialno-ekonomichnoyi-sistemi-ukrainy/

Surmin, Yu. P. "Instytutsionalizatsiia" [Institutionalization]. In *Entsyklopedychnyi slovnyk z derzhavnoho upravlinnia*. Kyiv: NADU, 2010.

Tkach, A. A. *Instytutsionalna ekonomika. Nova instytutsionalna ekonomichna teoriia* [Institutional Economics. A new institutional economic theory]. Kyiv: Tsentri navchalnoi literatury, 2007.

Vatamaniuk, Z. *Instytutsiini zasady formuvannia ekonomichnoi systemy Ukrainy: teoriia i praktyka* [Institutional principles of economic system formation in Ukraine: theory and practice]. Lviv: Novyi svit-2000, 2005.

Zaitseva, L. M. et al. *Rehionalne upravlinnia* [Regional management]. Dnipropetrovsk: DF UADU, 2000.

УДК 339.5(477.64):005.52 «2013/2018»
JEL: F10; F14

АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ У 2013–2018 рр.

©2019 ДЕНИСОВ К. В., КОНДРАТЕНКО А. І.

УДК 339.5(477.64):005.52 «2013/2018»
JEL: F10; F14

Денисов К. В., Кондратенко А. І. Аналіз зовнішньої торгівлі товарами Запорізької області у 2013–2018 рр.

У статті розглянуто та проаналізовано обсяги зовнішньої торгівлі товарами Запорізької області у 2013–2018 рр. З'ясовано час, коли в регіоні спостерігалися найбільші та найменші обсяги експортованих та імпортованих товарів, а також найвищі та найнижчі темпи зростання цих обсягів за досліджуваний період. Проаналізовано географічну структуру зовнішньої торгівлі товарами Запорізького регіону. З'ясовано, які країни є найбільшими імпортерами товарів із області та з яких країн регіон імпортує найбільше товарів. Визначено основні групи товарів, що експортує та імпортує Запорізький регіон при торгівлі з іноземними державами. З'ясовано зміни обсягів експорту й імпорту товарів Запорізької області з країнами ЄС і СНД у 2018 р. порівняно з 2013 р. Визначено, яку роль відіграють дані країни в географічній структурі зовнішньої торгівлі товарами регіону. Досліджено динаміку зміни обсягів торгівлі області та України в цілому останніми роками, виявлено основні причини цих змін, а саме: підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони, та початок російської військової агресії проти України у 2014 р. Обґрунтовано необхідність диверсифікації географічної структури експорту та імпорту області та країни загалом. Визначено основні напрямки сприяння держави місцевим компаніям щодо їх виходу на нові ринки.

Ключові слова: зовнішня торгівля, експорт, імпорт, товари, диверсифікація географічної структури, ринок збуту.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-10-88-95>

Рис.: 8. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 8.

Денисов Костянтин Вікторович – кандидат економічних наук, викладач кафедри міжнародної економіки, природних ресурсів і економіки міжнародного туризму, Запорізький національний університет (вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, 69600, Україна)

E-mail: denisovkv@ukr.net

Кондратенко Анатолій Ігорович – студент, Запорізький національний університет (вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, 69600, Україна)

E-mail: anakondr129@gmail.com

УДК 339.5(477.64):005.52 «2013/2018»
JEL: F10; F14

Денисов К. В., Кондратенко А. І. Анализ внешней торговли товарами Запорозжской области в 2013–2018 гг.

В статье рассмотрены и проанализированы объемы внешней торговли товарами Запорозжской области в 2013–2018 гг. Выяснено время, когда в регионе наблюдались наибольшие и наименьшие объемы экспортированных и импортированных товаров, а также наиболее высокие и низкие темпы роста этих объемов за исследуемый период. Проанализирована географическая структура внешней торговли товарами Запорозжского региона. Выяснено, какие страны являются наибольшими импортерами товаров из области и из каких стран больше всего товаров импортирует регион. Определены основные группы товаров, которые экспортирует и импортирует Запорозжский регион при торговле с иностранными государствами. Выяснены изменения объемов экспорта и импорта товаров Запорозжской области со странами ЕС и СНГ в 2018 г. по сравнению с 2013 г. Определено, какую роль играют данные страны в географической структуре внешней

UDC 339.5(477.64):005.52 «2013/2018»
JEL: F10; F14

Denysov K. V., Kondratenko A. I. Analysis of Foreign Trade in Goods of Zaporizhzhia Region in 2013–2018

The article examines and analyzes the volumes of foreign trade in goods of Zaporizhzhia Region in 2013-2018. The time when the region had the largest and lowest volumes of exported and imported goods, as well as the highest and lowest growth rates of these volumes during the researched period, are identified. The geographical structure of the foreign trade in goods of Zaporizhzhia Region is analyzed. The authors determine which countries are the largest importers of goods from the region and from which countries the region imports goods the most. The main groups of goods that are exported and imported by Zaporizhzhia Region in trade with foreign countries are identified. Changes in the volumes of exports and imports of goods from the EU and the CIS countries in 2018 compared to 2013 are clarified. The role of these countries in the geographical structure of foreign trade in goods of the region is defined. The dynamics of changes in trade volumes of the region and